

Toimittaja Siiri-Maria Aikio:

Ihmisen on helppo tanssia, kun hän hääriä itsekseen kotona, tai kun tanssilattialla meno on kovimmillaan. Tilanne alkaa kuitenkin nolottaa, jos joku kävelee yllättäen sisään tai jos kukaan muu ei yhdy tanssiin.

Miksi tanssi on hyväksyttävää vain tietyissä tilanteissa, ja miksi liitämme siihen niin usein häpeän tunteita? Tänään keskustelemme tanssin ja häpeän välisestä suhteesta.

Minä olen Siiri-Maria Aikio ja tänään Zoom-yhteyden kautta haastateltavana on tanssipedagogiikan professori ja tanssinopettajan maisteriohjelman johtaja Taideyliopistosta. Tervetuloa keskusteluun, Eeva Anttila.

Asiantuntija Eeva Anttila:

Kiitos paljon.

Siiri-Maria Aikio:

Tanssipedagogiikan professori Eeva Anttila, tuleeko sinulla tanssittua työn lisäksi ihan omaksi huviksi?

Eeva Anttila:

Kyllä tulee aina silloin tällöin tanssittua. Ehkä ei niinkään olohuoneessa enää, mutta erilaisissa tilaisuuksissa ja näin poispäin.

Siiri-Maria Aikio:

Tanssintutkimusta on tehty ympäri maailmaa erilaisten kulttuurien ja tanssilajien parissa. Vaikuttaa, että kaikkialla tanssitaan. Millaisista syistä ihmiset tanssivat?

Eeva Anttila:

No, hyvin monenlaisista syistä. Ensimmäisenä tulee mieleen jonkin asian juhliminen tai spontaani tämmöinen ilon kokemus. Usein yhteydessä jonkinlaiseen kokoontumiseen, yhteisölliseen tilaisuuteen tai tilanteeseen, jossa kokoonnutaan jonkin yhteisölle tärkeän asian äärelle, juhlistamaan tai joskus jopa suremaankin jotain taikka sitten saamaan aikaan jonkinlaista toivottua muutosta tai tapahtumista. Monenlaisissa tilanteissa.

Siiri-Maria Aikio:

Kuinka nuorella iällä ihminen alkaa tanssia? Onko se opittua käytöstä vai tuleeko se lapselle luonnostaan?

Eeva Anttila:

Se tietenkin riippuu siitä, miten tanssi määritellään. On tämmösiä näkemyksiä siitä, että tanssiminen alkaa jo kohdussa ennen varsinaista syntymää. Siellä lapsi liikahtelee ja reagoi, hänhän kuulee ilmeisesti ympäristön ääniä, musiikkia, myös äidin sydämenlyöntejä tai pystyy jotenkin aistimaan äidin liikkeitä ja reagoi niihin.

Mutta varsinaisesti sitten voidaan ehkä ajatella, että tanssi- tanssiminen liittyy siihen, että motoriikka kehittyy. Alle yksivuotiaasta voisi jo sanoa. Mä oon itse todistanu erään tuttavani lapsen, joka ei vielä osannut nousta jaloilleen. Mielestäni hän tanssi, kun hän istui lattialla ja siinä oli tämmöinen Brio-junarata, minkä vieressä hän istui ja hän pystyi itse- muistaakseni itse tai sitten joku

aikuinen tai toinen lapsi painoi semmosta nappia, josta kuului junan puksutusääni. Se kuului siihen junarataan, ja hän siinä istuessaan reagoi siihen puksutukseen rytmikkäällä liikkeellä.

Eli kyllä mä silloin ajattelin, että tuo oli tanssia. Ja hän ihan selkeästi myöskin nautti siitä, hymyili ja toivoi sitä rytmikästä puksutusta uudelleen ja uudelleen ja aina joka kerta sitten liikkui kokonaisvaltasen rytmikkäästi, vaikka ei tosi- tosiaankaan vielä edes ollut jalkeilla.

Siiri-Maria Aikio:

No, tanssipedagogiikan professori Eeva Anttila, jos tanssi on meille luonnollista, niin miksi monia pelottaa tanssia muiden nähden?

Eeva Anttila:

Se on paljolti opittu pelko. Meillähän on paljon muitakin tämmöistä sosiaalista jännitystä tai häpeää aiheuttavia asioita, ja monet niistä liittyy itseilmaisuuksiin. Laulaminen on monille vaikeaa julkisesti, ja muut- muut, jopa puhuminen julkisuudessa voi olla, esimerkiksi esitelmän pitäminen ei oo mikään helppo, yksinkertainen asia.

Ja me- se osittain varmaan kuuluu niinku johonki kehitysvaiheeseen lapsilla, nuorilla, mutta sitä vahvistaa, näin uskoisin, erilaiset pedagogiset tai kasvatukseen, koulutukseen, kouluun liittyvät tilanteet, joissa se tilanne ei ole ollut turvallinen, missä on joutunut ilmaisemaan itseään tavalla tai toisella, puhuen tai liikkuen tai musi- musiikillisesti tai kuvallisesti, mikä ikinä se onkaan ollut. Jos se tilanne ei oo ollut turvallinen, niin siitä hyvin äkkiä kehittyä halu välttää näitä tilanteita.

Eli kaiken A ja O, jos nyt saa jo mennä vähän asioiden edelle, olisi ihan pienestä pitäen ne kasvatukselliset ja opetus, koulutilanteet, et ne ois hyvin, hyvin turvallisia. Ne sellaiset tilanteet missä esimerkiksi yksin- yksin täytyy laulaa, puhua, esittää mielipiteitä, ilmaista itseään tavalla tai toisella. Koska se lähtee niin helposti sitten leviämään se pelko tai jännitys moniin muihin tilanteisiin kuin mistä se alun perin on syntynyt se kokemus.

Siiri-Maria Aikio:

Joo näinhän- tuota, muun muassa vuonna 2015 Child Development -julkaisussa ilmestyi tämmöinen Chaplinin ja Nortonin tutkimusartikkeli, jonka mukaan aivan pienet lapset tanssivat ja laulaa miettimättä sitä, miltä se muiden silmiin näyttää. Mutta tiettyyn ikään saapuessaan he kuitenkin alkavat nolostella muiden edessä tanssimista. Niin mikä silloin muuttuu siinä ajatusmaailmassa tai siinä, miten se tilanne tulkitaan?

Eeva Anttila:

No mitä enemmän tullaan tähän varhaismurrosikään tai teini-ikään, esipuberteettiin ja sitten- sitten puberteettiin, murrosikään, niin sitä tietoisemmaksi nuori tulee vertaisarviointista tai tämmöisestä sosiaalisesta paineesta ja yhteenkuulumisesta ja tarpeesta niin kun säilyttää kasvot. Puhutaan tämmöisestä niin kun kasvotyöstä myöskin, että ihmisen- ihmisen on- kehittyvän nuoren ja myöskin ihan aikuinen niinku pyrkii toiminnassaan siihen, että hän vai- hänen toimintansa vaikuttaa muitten mielestä siltä tavalla, arvostettavalla.

Ja nuorille se on erityisen tärkeää tiettenkin sen takia, että he ovat vielä rakentamassa sitä minäkuvaansa, identiteettiään, tämmöistä sosiaalista verkostoaan, kuulumistaan ryhmään. Monia asioita- monet asiat on kesken ja tietenkin nuorella sitten on- tulee tää tietoisuus omasta kehosta, sen muuttuvista suhteista, kokosuhteista ja muutenkin kehollisista muutoksista, miltä keho näyttää,

miltä keho tuntuu, mitä muut ajattelee minun ulkonäöstäni, pukeutumisesta, kaikesta hiustyylistä ihan kaikesta mikä– mikä liittyy sitten kehollisuuteen. Ja sitten se kehon liike, eli jos se– se kuuluu tähän niinku kehokuvaan, siihen käsitykseen, miltä keho tuntuu, miltä keho näyttää, minkälainen se on, onko se hyväksyttävä vai onko se hävettävä tai jotain siltä väliltä.

Ja tämmöinen itseluottamus rakentuu hirveen pitkälle sen varaan, että miten nuori kokee itsensä ja kehonsa hyväksyttävänä tai sitten ei hyväksyttävänä.

Eli siinäki tosi tärkeätä on vanhempien ja opettajien tuki, että ne tilanteet missä– missä nuoret toinen toistensa kanssa toimii vaikka ryhmätöissä tai jossaki projekteissa tai missä he niinku näkyvät toinen toisilleen, tulevat näkyväks, että ne ois hyvin turvallisia ne tilanteet ja kannustavia. Ja pitäis varoa sitä, ettei kukaan joudu sellaseen tilanteeseen, jossa vähääkään niin kun ois mahdollisuutta joutua niinku tavallaan noloon tilanteeseen.

Siiri-Maria Aikio:

Nolottaako tai hävettääkö muiden edessä tanssiminen kokemuksesi mukaan myös tanssin harrastajia tai jopa ammattitanssil– tanssijoita?

Eeva Anttila:

Tanssin harrastaminen tuottaa suurelta osin sellasta itseluottamusta siihen, että minun kehoni on taitava ja liikkuva ja hyvä sillä tavalla, että se toisten edessä tanssiminen voi olla jopa semmonen asia mitä halutaan näyttää. Se ei ihan aina ole näin. Se riippuu tietysti yksilöstä ja se riippuu niistä kokemuksista siel tanssiharrastuksessa. Mut noin periaatteessa se rohkeus ilmaista itseään kehollisesti vahvistuu mitä enemmän sitä saa– siitä saa positiivisia, turvallisia kokemuksia. Eli sama asia, tää turvallisuus, on– toki pätee sielläkin ja todellakaan ihan aina näin ei ole nykyäänkään.

Tanssin– ammattitanssijoille tanssiminen sosiaalisissa tilanteissa ei varmaankaan samalla tavalla oo– oo niinku häpeä– häpeän tai nolouden tunnetta nostattava, mutta se voi olla muulla tavalla kiusallinen. Se voi olla kiusallinen, jos tanssijalta odotetaan jotain tietynlaista käyttäytymistä, tietynlaista ilmaisua, tietynlaista taitoa, tai sitten jos itsellä sattuu olemaan rasisus– siis ylirasitusta siihen tanssimiseen liittyen ja silti esimerkiksi odotetaan, että “Tulethan sinä nyt tanssimaan, kun sinä kerran olet tanssija!” ja “Näytäpäs nyt sinä meille!” ja “Minkäslaista tanssia sinä nyt sitten harrastakaan tai opiskeletkaan?” tai “Mikä se on se sinun ammattisi? Onko se oikea ammatti?” Tän tyyppiset kysymykset on aika tyypillisiä sosiaalisissa tilanteissa ja ne voi laukaista hyvinkin voimakkaita tämmöisiä kiusaantuneisuuden tai ärtymyksen tunteita. Ei ehkä niin paljon häpeää, mutta jonkinlaista epämukavuutta.

Siiri-Maria Aikio:

Vaikuttaa, että usein etenkin miesten on vaikea heittäytyä tanssimaan ja harvemmat miehet harrastavat tanssia. Miten sukupuoliroolit vaikuttavat ihmisten suhteeseen tanssiin?

Eeva Anttila:

Sukupuoliroolit opitaan hyvin pitkälle... sieltä sekä niin kun kulttuurista, meidän suomalaisesta tai laajemminkin länsimaisesta kulttuurista, ja ne voi olla sidoksissa myös sitten perheen tapakulttuuriin ja perinteisiin. Siihen, miten perheessä aikaa vietetään, miten perheessä puhutaan sukupuolirooleista, mitä malleja lapsi, nuori saa kotoa ja läheltä. Ja tosiaankin pääsääntöisestihän nää roolimallit meillä Suomessa ovat juuri sellaisia, että miehet–miehet eivät tanssi, ainakaan spontaanisti tai– tai jotenkin niin kun siitä erityisesti nauttien.

Tästä on paljon hyviä, hienoja poikkeuksia. Nykytanssilajeista monet on sellaisia joissa – jotka vaatii tiettyä semmoista fyysisyyttä ja akrobaattisuutta ja motorista taitoa ja semmosta kulttuurista tyyliä jotka saattaa antaa, tai antaakin taitavalle nuorelle, tai ei tarvii olla edes hirveen taitava, mutta kuitenkin nuorelle joka ikään ku kiinnittyy tällaiseen tanssikulttuuriin, niin ehkä semmost omanarvontuntoa ja myöskin sosiaalist kunnioitusta toisilta nuorilta. Tää on hyvä ilmiö, kunhan – kunhan se vaan ei niin kun sitten jättäis taas toisia – toisia nuoria, poikia tai miehiä sillä tavalla niinku alempaan asemaan. Esimerkiksi pojat, nuoret miehet tai miehet jotka harrastaa tai opiskelee sitten jotain ei niin nykyaikaista tanssilajia. Että se hyväksyntä ja kunnioitus pitäisi ulottua tietenki kaikkiin lajeihin.

No sitten on – on tietenkin tämmöstä spontaania kehollista ilmaisua, jota mä usein itse miellän tai ajattelen tanssina, on tämmöset spontaanit riemun ja juhlan purkaukset. Esimerkiksi voidaan muistella, kun Suomen jalkapallomaajoukkue voitti semmoisen kilpa – pelin, jossa – jonka tuloksena pääsivät tähän EM-kisoihin mukaan niin se liikkuminen siellä kentällä pelin jälkeen oli hyvinkin mielestäni sellasta rytmikästä kehollista ilon, riemun – riemuista purkausta jota minä pidän tanssina. Ja se on hyvin hyväksyttävää tällaisis tilanteissa miehille myöskin.

Mutta tähän väliinhän mahtuu sitten ja jää paljon semmoisia alueita jotka – jotka sitten voi olla miehille hyvinkin, hyvinkin vaikeita. Voidaan lähteä ihan jostakin – jostakin, tota, sosiaalisista juhlatilanteista ja joissa pitää osata tietyt askeleet ja niin poispäin, että jotka voi olla hyvinkin vaikeita.

Siiri-Maria Aikio:

Mitä keinoja sinä, tanssipedagogiikan professori Eeva Anttila, arvelet olevan siihen, että ihminen pystyisi päästämään irti tanssimiseen liittymises – liittyvästä häpeästä?

Eeva Anttila:

No, kyl – mitä aikaisemmin se ikään kuin vaikutus, sellanen positiivinen vaikutus – vaikutus saadaan niin sen parempi. Eli ihan tuolta mielestäni varhaiskasvatuksesta lähtien, peruskoulusta lähtien kehollisen ilmaisun, sen harjottaminen turvallisess ympäristössä olis ihan todella, todella tärkeää. Ja mun mielestä tässä varhaiskasvatuksen opettajilla ja luokanopettajilla ja eri aineiden aineenopettajilla on ihan hirveän suuri merkitys siihen, et miten he pystyis luomaan turvallisen ympäristön ja kannustamaan kaikkia oppilaita ilmaisemaan itseään kehollisesti ja liittää sitä tanssia eri oppiaineiden opetukseen.

Eli ku meil ei oo tanssia opetussuunnitelmassa perusopetuksessa, niin se jää sellaseks erilliseksi monta kertaa ja luokanopettajilla eikä varhaiskasvatuksen opettajilla, eikä aineenopettajilla varsinkaan oo koulutuksessaan painotettu sitä kuinka tärkeää, riittävästi ainakaan, sitä kuinka paljon kehollinen ilmaisu ja tanssi voi niinku vahvistaa nuoren – kasvavan lapsen ja nuoren itsetuntoa, ja semmosta itseilmaisukykyä. Ja tää, tää ois ihan hirveän, hirveän keskeinen muutos. Kaikissa oppiaineissa voidaan ottaa tanssi – tanssi tavalla tai toisella mukaan tai kehollinen ilmaisu laajempaan – laajempaan asiana ja kaikilla opettajilla pitäis olla tähän valmius.

Siiri-Maria Aikio:

Mitä iloa tanssiminen voi tuoda elämään, jos sitä uskaltautuu tekemään?

Eeva Anttila:

Paljon iloa. Se auttaa pitämään yllä kosketusta sellaseen niin kuin itseen kokonaisvaltaisena olentona. Se lisää itsetuntemusta, auttaa tämmöses tilanteessa– tunteiden ilmaisua, tunteiden hallintaakin.

Se myöskin voi auttaa siihen, että tämmöisen kehotietoisien– kehotietoisuuden kehittymiseen, että pystyy huomaamaan esimerkiksi ajoissa, että onko tulossa rasitusvamma tai onko joku kohta kehossa, joka vaatis vähän kehonhuoltoa ja vähän lempeyttä ja– ja venyttelyä tai mitä millonkin, tai ihan sit tämmöistä kokonaisvaltaista rentouttamista, hengittämistä, avautumista, jumien poistoa.

Ihan tämmönen, niinku hyvinvointiaspekti monellaki tapaa ja– ja totta kai se antaa rikkautta sitten elämään siinä, et pystyy niinku liittymään jollain tavalla tanssitaiteeseen ja tanssikulttuureihin ja arvostamaan sitä ja osallistumaan siihen osaan meiän kulttuuria.

Siiri-Maria Aikio:

Tanssista voisi siis selvästi olla paljon hyötyä, jos us– uskaltautuisimme tekemään sitä vähän useammin. Ehkä kannattaisi siis pyrkiä pääsemään irti häpeästä ja tarttumaan mieluummin kiinni liikkumisen iloon.

Tänään olemme keskustelleet tanssin ja häpeän välisestä suhteesta. Kiitos paljon keskustelusta, Taideyliopiston tanssipedagogiikan professori Eeva Anttila!

Eeva Anttila:

Kiitos! Oli ilo olla mukana.

Tieteet ja taiteet Tampereelta – Radio Moreeni.